

PROBLEMI PNHB OBEZBEĐENJA SNAGA U NEPRIJATELJEVOJ POZADINI

Opštenarodni oslobođilački rat danas je metod borbe mnogih nacija za oslobođenje od imperijalističkog i kolonijalnog ugnjetavanja. U eventualnom opštem nuklearnom ratu on će biti za mnoge narode jedan od osnovnih oblika borbe protiv često nadmoćnijeg zavojevača. Raznovrsni oblici borbe, uz aktivno učešće celog naroda na čitavoj nacionalnoj teritoriji, a posebno okupiranoj, u savremenim i budućim ratovima jesu i postaju nova dimenzija, nova komponenta na koju svi računaju, pa čak i oni koji se spremaju za agresivne ratove.

Dejstva u pozadini neprijatelja — na okupiranoj teritoriji — biće normalan i stalan vid borbe. Ona mogu po obimu i intenzitetu da dobiju značaj dejstava na frontu i pritom da angažuju znatne snage neprijatelja. Stoga su problemi obezbeđenja sopstvene pozadine, kontrola okupiranih teritorija, kao i borba protiv snaga koje dejstvuju na toj teritoriji dobili u teoriji i praksi savremenih armija značajno mesto. Razmatraju se i nastoje da nađu organizacijska, operativna i taktička rešenja ovog problema, izgrađuje se doktrina upotrebe snaga u pozadini, stvaraju se specijalne jedinice za borbu protiv snaga i za obezbeđivanje okupirane teritorije, stvara se i proizvodi odgovarajuća oprema i naoružanje, itd. Izvesno je da će se, na osnovu iskustva prošlog i sadašnjih ratova, ovaj vid borbe upotrebljavati u svim pogodnim momentima i situacijama. Kada to tvrdim polazim od pretpostavke da će budućí ratovi u tom pogledu biti totalni i da je i opštenarodni rat samo odraz te činjenice. Zato smatram da će se u borbenim dejstvima protiv snaga u pozadini neprijatelja, zavisno od situacije i mogućnosti, upotrebljavati sva borbena sredstva, a među njima i nuklearna, hemijska i biološka (NHB b/s).

U ovim razmatranjima poći će se od toga da je mogućna dosta neograničena upotreba NHB b/s protiv snaga u pozadini (ne ulazeći u političke, strategijske i operativne domene i uslove), i obraditi neki problemi u vezi sa njihovom upotrebom, kao i neka pitanja protivnuklearnog, protivhemijskog i protivbiološkog obezbeđenja (PNHBO) tih jedinica, s napomenom da o ovom problemu ne postoje nikakva iskustva, a i vrlo malo je pisano.

PRIMENA NHB BORBENIH SREDSTAVA

Karakteristike, ciljevi i način primene nuklearnih borbenih sredstava. Ako pretpostavimo da su drugi uslovi za upotrebu nuklearnih borbenih sredstava (N b/s) protiv snaga u pozadini ispunjeni, onda će mogućnost, obim i intenzitet njihove upotrebe zavisiti pre svega od obima i intenziteta borbenih dejstava snaga u pozadini neprijatelja.

Verovatno će biti manje uslova za upotrebu N b/s u situaciji kada će u pozadini dejstvovati manji broj malih partizanskih jedinica, kada još neće biti okupiran veći deo državne teritorije niti će postojati veće slobodne teritorije sa krupnim jedinicama i raznovrsnim organizacijama. Međutim, u uslovima punog zamaha borbenih dejstava u pozadini kada će veći deo državne teritorije već biti okupiran, kada će postojati veće slobodne teritorije, krupnije jedinice i kad će se voditi operacije većeg obima, tada će postojati uslovi i potreba za relativno obimnom upotrebom N b/s protiv snaga u pozadini. Upotreba će biti uslovljena i diktirana opasnošću koju će ova dejstva i snage predstavljati za borbena dejstva na frontu, za sistem snabdevanja i okupacioni sistem, a omogućena pojavom većeg broja »unosnih« nuklearnih ciljeva. U ovim uslovima to može biti i četa, jer se već danas raspolaže relativno velikim količinama N b/s, pa se pitanje »rentabilnosti« nuklearnog cilja ne ceni prema veličini jedinice već prema operativno-taktičkoj vrednosti i značaju, što znači da u datom momentu nuklearni cilj može biti svaka jedinica. Primenu N b/s omogućava i njihov vrlo različit i obiman asortiman i raznovrsna sredstva primene — lansiranja.

Primena N b/s protiv jedinica koje dejstvuju u pozadini biće otežana taktikom dejstva tih jedinica. Neprekidna aktivnost, pokretljivost, tajnost i brzina manevra, kao i iznenadno dejstvo na teško prohodnom zemljištu, noću ili pri slaboj vidljivosti ili lošim atmosferskim prilikama, otežavaće a ponekad i onemogućiti otkrivanje i praćenje ciljeva za nuklearne udare. Borbeni kontakt i »izmešanost« sa neprijateljem u najkritičnijim momentima, kao i relativno mala dubina i gustina borbenih poredaka otežavaće a ponekad i onemogućiti primenu N b/s. Stalnom inicijativom i iznenađenjem u pogledu izbora cilja, vremena i načina dejstva te jedinice će postizati odlučujuće rezultate uz minimalan rizik da protiv njih neprijatelj uspešno primeni N b/s. Takođe, s obzirom na način dejstva tih jedinica kao i veličinu i karakter prostorije na kojoj će dejstvovati, moguće je ostvariti stalnu rastresitost, brzu i tajnu koncentraciju i dekoncentraciju, što će se opet odraziti na primenu N b/s.

Zemljište i meteorološki uslovi višestruko će uticati na primenu N b/s. Brdsko-planinsko i pošumljeno zemljište, koje je najpogodnije za borbena dejstva jedinica u pozadini neprijatelja (mada to nikako ne isključuje dejstva na čitavoj teritoriji), onemogućavaju i otežavaju uočavanje i izbor »rentabilnih« nuklearnih ciljeva zbog mogućnosti da se jedinica maskira i izvede prikriven manevar. Ograničena komunikativnost tog zemljišta, kao i široke mogućnosti zaprečavanja, mogu onemogućiti pokret, manevar i snabdevanje sredstava za lansiranje taktičkih nuklearnih projektila. Dejstva N b/s na takvom zemljištu donekle su specifična, jer se njima mogu izazvati požari većih razmera, stvaraju se brojne i teško savladive prepreke u pošumljenim rejonima, prelazima, tesnacima i sl., povećan je značaj radiološke kontaminacije zemljišta u pojedinim područjima i pravcima, itd. Specifični meteorološki uslovi (vetrovi, veće količine taloga) mogu uticati na obim i širenje požara u pošumljenim rejonima kao i na povećanje radiološke kontaminacije pojedinih područja i pravaca. Na upotrebu nuklearnih projektila taktičkog značaja utičaće dosta široke i raznovrsne moguć-

nosti da jedinice u neprijateljskoj pozadini posredno i neposredno dejstvuju po neprijateljskim sredstvima lansiranja.

Istaknuti elementi u izvesnom smislu ograničavaju primenu N b/s, odnosno nameću niz ograničenja i specifičnosti o kojima treba voditi računa. No, primena tih sredstava biće, s druge strane, olakšana time što će neprijatelj biti u tehničkom smislu u mogućnosti da stalno i relativno neometano osmatra i izviđa zonu borbenih dejstava, stalno otkriva i prati nuklearne ciljeve. S obzirom na slabiju zaštitu u tehničkom smislu, kao i otežano osmatranje i javljanje, posledice uspehlih nuklearnih udara kod jedinica i stanovništva u neprijateljskoj pozadini mogu biti znatno veće i teže nego u drugim uslovima.

U pogledu ciljeva — objekata protiv kojih će se primeniti N b/s mogu se u osnovi razlikovati dva slučaja: neposredno protiv borbenih jedinica i ustanova i protiv stanovništva, objekata i materijalnih dobara na zemljištu koje služi kao osnovica jedinica za borbena dejstva.

Nuklearni udari neposredno po jedinicama biće mogućni kod borbenih dejstava i operacija većih razmera, kada bi došlo do relativne koncentracije snaga; udari bi se izvodili po jedinicama u rejonima prikupljanja, na maršu, odmoru, po pojedinim objektima itd., tj. kada se pojave »unosni« nuklearni ciljevi. Ciljevi iznenadnih nuklearnih udara biće i rejoni razmeštaja štabova i komandi, političkih rukovodstava, razne vojne i političke ustanove, škole, baze, pa i bolnice i sl. Verovatan cilj svih tih udara biće da se neposredno nanose gubici a najčešće će se izbegavati sekundarne i trajne posledice kao što je radio-loška kontaminacija zemljišta, požari i rušenja većih razmera; stoga će se za udare verovatno koristiti projektili male snage i eksplozije u vazduhu. To se posebno odnosi na nuklearne udare po jedinicama u neposrednom borbenom dodiru. Protiv pomenutih ciljeva na većoj dubini, na slobodnoj teritoriji, verovatno je da će se primenjivati površinske eksplozije jačim projektilima, kojima bi se, pored gubitaka kod vojnih jedinica i ustanova, izazvala i velika razaranja i kontaminacije.

Nuklearni udari po objektima i ciljevima na slobodnoj teritoriji, prema kojoj će biti usmerena dejstva, imaće za cilj ne samo nanošenje neposrednih gubitaka jedinicama i ustanovama već pre svega uništavanje stanovništva i materijalne osnovice snaga u pozadini, odnosno onemogućavanje njihovih dejstava i opstanka. Cilj tih udara može biti i zastrašivanje i postizanje određenih psiholoških efekata. Ciljevi (objekti) udara mogu biti naseljena mesta, izvori hrane i vode, razni privredni objekti, materijalna dobra, komunikacije, raskrsnice, prilazi, tesnaci, prevoji i sl. Težiće se i stvaranju velikih kontaminiranih zona na kojima će biti onemogućen život, a u pošumljenim rejonima, tesnacima i sl. izazvaće se požari velikih razmera, rušenja i zaprečavanja. Za ovakve udare verovatno će se primenjivati projektili male i srednje snage, pomoću svih sredstava lansiranja, sa eksplozijama na površini zemlje i nisko u vazduhu. Pošto će teško otkriti jedinice koje dejstvuju u neprijateljskoj pozadini, neprijatelj će verovatno često na ovaj način primenjivati N b/s. S obzirom na verovatne jačine projektila, karakter ciljeva i preciznost, najviše bi za lansiranje odgovarala artiljerija, a i rakete malog dometa. Međutim, s obzirom na njihov relativno mali domet (30—50 km), a komunikacije će biti preop-

terećene, oštećene ili porušene, često će im biti otežan pokret i manevar u zoni borbenih dejstava. Stoga će tada biti celishodnije primeniti N b/s pomoću avijacije. Na to upućuje pokretan i nestalan karakter većine ciljeva u pozadini. Na kraju, treba istaći da je mogućna i upotreba nuklearnih mina, bilo da se unapred postave na određena mesta, bilo da se upotrebe pomoću diverzanata.

Karakteristike, ciljevi i način primene hemijskih borbenih sredstava. Da bi se lakše shvatila vrednost i značaj ovog oružja u borbi protiv snaga u pozadini, može se podsetiti da se u toku II svetskog rata, a osobito posle njega, u razvoju tog oružja mnogo napredovalo. Danas sve velike sile raspolažu velikim količinama tog oružja svih vrsta, a pored toga intenzivno pronalaze i usvajaju nova. Ceni se da su godišnje proizvodne mogućnosti industrije vodećih zapadnih zemalja oko 500.000 tona raznih bojnih otrova (BOt), a ukupna proizvodnja BOt u I svetskom ratu iznosila je oko 150.000 t, neuporedivo manje toksičnosti. Pored toga, savremeni BOt su vanredno efikasni jer se odlikuju velikom toksičnošću. Tako je nervni BOt sarin, u poređenju sa »klasičnim«
fozgenom oko 20 puta toksičniji, soman oko 40 puta, a prema podacima iz zapadne vojne štampe stvoreni su bojni otrovi koji su oko 200—300 puta toksičniji (označavaju ih kao V otrove). Smatra se da su oni efikasniji od fugasnih granata artiljerije protiv pešadije u odbrani za 4 puta, a u borbi protiv tenkova za 2 puta. Znatno su poboljšane i ostale osobine BOt, značajne sa stanovišta njihove upotrebe, kao što su: postojanost u čuvanju i primeni, inhalaciona i kožno-resorptivna toksičnost i dr. Značajno je i to da je njihova proizvodnja znatno lakša i jeftinija od mnogog drugog oružja. Prema proračunima naučnika SAD, uništenje 20 ljudi sa BOt košta isto toliko kao jednog sa N b/s. Takođe je izračunato da bi se sa sredstvima koja su utrošena za proizvodnju prvih nuklearnih bombi, bačenih na Hirošimu i Nagasaki, moglo proizvesti BOt kojima bi se izbacilo iz stroja na hiljade sličnih gradova. Tome treba dodati da je proizvodnja ovog oružja dostupna skoro svim zemljama — što nije slučaj sa nuklearnim oružjem. Pored BOt visokih taktičko-tehničkih osobina, naročito nervnih, koji su razvijeni u toku i posle II svetskog rata, u poslednje vreme intenzivno se radi na novoj grupi BOt sa psihohemijskim dejstvom, koji imaju za cilj da privremeno onespobe živu silu. Takođe se radi i na razvijanju tzv. radioaktivnih i biohemijskih BOt. Sve to upućuje na zaključak da se sprovode brižljive pripreme za hemijski rat i da su mogućni daljnji intenzivni razvoj i primena tog oružja.

Prema gledištima zapadnih vojnih pisaca, pod hemijskim oružjem treba podrazumevati BOt, zapaljive materije i dimna sredstva. Tome bi se mogli dodati i defolijanti¹ koji se već primenjuju u Južnom Vijetnamu. Smatrajući da je protiv snaga u pozadini takođe mogućna skoro neograničena primena H b/s, u daljim razmatranjima ovih problema poći će se od ove podele.

Protiv snaga u pozadini mogu se upotrebiti sve vrste H b/s, skoro bez ograničenja i u svim fazama rata. Ta sredstva mogu biti, iz više razloga, vrlo efikasna, prvenstveno zato što će snage u pozadini

¹ Hemijske materije za uništavanje lišća na rastinju.

u pogledu tehničke zaštite skoro uvek biti u nepovoljnom položaju (može se pretpostaviti da će one biti uvek ili skoro uvek nedovoljno popunjene savremenim i ispravnim sredstvima lične zaštite, kao što su gasmaske i sredstva za zaštitu tela). To, pak, znači da bi, hemijski udar po jedinicama koje nisu dovoljno opremljene zaštitnim sredstvima doveo brzo do njihovog uništenja. Takođe će te jedinice biti u nepovoljnijem položaju u pogledu aktivnih dejstava protiv avijacije i artiljerije, pomoću kojih će neprijatelj izviđati i primenjivati H b/s. Zbog nedostatka odgovarajućih taktičkih sredstava biće takođe otežano obaveštavanje o hemijskoj opasnosti, zatim hemijsko izviđanje kontaminiranih rejonu (KonR) i dekontaminacija. Sve ovo daje znatne prednosti okupatoru-agresoru koji će vrlo verovatno u tom smislu biti tehnički nadmoćniji i omogućiti mu da uspešno primenjuje sve vrste H b/s, od »klasičnih« do »savremenih«. Slično je i sa svim ostalim BOt poznatim iz I svetskog rata. Nervni BOt mogu u tim uslovima izazvati katastrofalne posledice. Takođe je mogućna primena i psihohemijskih BOt, kojima bi se živa sila samo privremeno onesposobila.

Velike prednosti primene BOt u poređenju sa N b/s su u tome što se njima ne uništavaju materijalna dobra i moguće je odmah posesti i koristiti zauzeto zemljište (kad se primenjuju kratkotrajni BOt) kao i koristiti materijalna sredstva. Istovremeno se izbegavaju i nepovoljne naknadne posledice, kao što su radiološka kontaminacija većih razmera, požari i rušenja. U celini, u pogledu posledica, primena je u većoj meri kontrolisana, izbor cilja je lakši a priprema i izvršenje hemijskog udara su lakši nego kod N b/s.

Najbolja zaštita snaga u pozadini od primene H b/s biće u načinu njihovog dejstva: neprestana aktivnost, pokretljivost, tajnost, inicijativa i brzina dejstava onemogućavaće uspešnu primenu H b/s. Ne dozvoliti da jedinice budu otkrivene i tučene — to će biti najbolji način zaštite. U slučajevima kada se to neće moći izbeći, te jedinice bi morale biti obezbeđene sredstvima lične zaštite.

Izvesna ograničenja u primeni H b/s mogu nametnuti meteorološki uslovi i zemljište. Verovatno će težište borbenih dejstava snaga u pozadini biti na brdsko-planinskom zemljištu gde vladaju specifični meteorološki uslovi, često nepovoljni za upotrebu H b/s. Tako sneg, kiša, niske i promenljive temperature i jači vetar mogu otežati, pa i onemogućiti njihovu primenu. Pošumljeno zemljište prikriva jedinice od izviđanja i štiti kod kontaminacije polivanjem. S druge strane, znatno duže će se zadržavati pare BOt u jarugama, dolinama i pošumljenim rejonima, uz povišene koncentracije.

Zapaljive materije upotrebljavane su posle II svetskog rata u ratovima u Koreji, Alžiru i u Južnom Vijetnamu. One će se u eventualnom ratu verovatno široko primenjivati protiv jedinica u pozadini i to kako dejstvom po samim jedinicama radi nanošenja gubitaka, tako i radi uništavanja šumskih kompleksa, baza, naselja i sl.

Dimna sredstva taktičke namene (trupna — dimne kutije i dimne ručne bombe) mogu se u takvom ratu obostrano uspešno primeniti. Kod napada na bunkere, uporišta, zauzimanja dominantnih visova i položaja, izvlačenja iz borbe, zaseda, proboja iz obruča i sl. ova sredstva mogu biti veoma korisna.

U borbi protiv jedinica u pozadini verovatno će se široko primenjivati i tzv. defolijanti, koji se mogu koristiti radi uništavanja rastinja, povećanja vidljivosti i otkrivanja jedinica koje dejstvuju u određenim rejonima. Smatra se da se tako vidljivost može povećati za 95%. Defolijanti će se verovatno primenjivati u širem zahvatu pojedinih komunikacija, važnih vojnih objekata i naselja-garnizona radi njihovog obezbeđenja od prepada, zaseda, napada i kretanja partizanskih jedinica. Nepovoljna okolnost za njihovu primenu je ta da posledice (sušenje i otpadanje lišća) ne nastupaju odmah, već nakon nekoliko dana do dva meseca od kada su primenjeni — zavisno od otpornosti pojedinih vrsta rastinja i vremena upotrebe (proleće, leto, jesen).

Od BOt primenjivaće se verovatno i kratkotrajni (KBOt) i dugotrajni (DBOt) bojni otrovi. Oni se mogu upotrebiti neposredno za dejstvo po jedinicama, stanovništvu, izvorima ljudske i stočne hrane, materijalnim dobrima i zemljištu.

Protiv jedinica angažovanih neposredno u borbenim dejstvima najverovatnije će se primenjivati KBOt svih vrsta, a pre svega nervni, snažnim, iznenadnim hemijskim udarima radi nanošenja gubitaka koji mogu biti znatni ako se postigne iznenađenje a napadnute jedinice su slabo zaštićene i obučene. Za dejstvo po jedinicama u neposrednom borbenom dodiru BOt će se najverovatnije primenjivati pomoću artiljerije, avijacije i hemijskih minskih polja. Po ciljevima po dubini, na slobodnoj teritoriji dejstvovaće se avijacijom i raketama.

Hemijski udari po ostalim jedinicama, vojnim i političkim ustanovama i organizacijama, naseljima, civilnom stanovništvu i materijalnim dobrima najverovatnije će se izvoditi svim vrstama KBOt i DBOt. Cilj tih udara biće da se nanese gubici, kontaminiraju zemljište, komunikacije, prelazi, prevoji i izvori ljudske i stočne hrane. Ovi udari imali bi za cilj i masovno uništavanje i onemogućavanje života na pojedinim područjima, kao i postizanje psiholoških efekata, zastrašivanje i sl. Za kontaminaciju zemljišta i hemijsko zaprečavanje mogućna je i veoma efikasna primena smeše BOt i radioaktivnih materija, jer se time povećava efikasnost dejstva i trajanje kontaminacije, a otežava dekontaminacija i zaštita. Za kontaminaciju pojedinih značajnih i osetljivih objekata, hrane i vode, verovatna su i diverzantska dejstva.

Odbranu garnizona, uporišta, prilaza, saobraćajnica i drugih objekata agresor može pojačati hemijskim minskim poljima sa DBOt i KBOt, koja može aktivirati kad se na njima ili u blizini nađu nezaštićene jedinice koje dejstvuju u pozadini.

Karakteristike, ciljevi i način primene bioloških borbenih sredstava. Primena bioloških borbenih sredstava (B b/s) protiv snaga u pozadini je veoma složena i zavisi od niza faktora. Mislim da je u određenim uslovima, protiv određenih objekata-ciljeva i na određen način mogućna i verovatna.

Manje je verovatno da bi se protiv jedinica neposredno angažovanih u borbi i u neposrednoj blizini neprijatelja primenjivala B b/s, jer većina bioloških agenasa (BAG) zbog perioda inkubacije ne daje trenutne rezultate, a zbog neposrednog kontakta i prirode B b/s moguće je povratno dejstvo tog oružja. To se može izbeći izborom odgovaraju-

ćeg BAg i imunizacijom ljudstva. U ovim slučajevima mogućna je primena veoma efikasnih toksina, koji su po načinu delovanja slični bojnim otrovima.

Razvojem borbenih dejstava u pozadini, stvaranjem slobodnih i postojanjem većih teritorija koje snage u pozadini kontrolišu i koje im služe kao oslonac i baza za borbena dejstva, stvaraju se uslovi za primenu B b/s. Neprijatelj će u dejstvima za uništenje ili neutralisanje jedinica u pozadini dejstvovati protiv njih posrednim putem protiv baze, tj. teritorije sa svim njenim potencijalom, na koju se ove jedinice oslanjaju. U tom cilju on može primeniti sva sredstva, čemu mogu efikasno da posluže B b/s.

Radi uništavanja, demoralizacije i stvaranja materijalnih i psiholoških efekata mogu se primenom određenih BAg izazvati kod stanovništva i jedinica, na određenoj teritoriji, epidemije i bolesti velikih razmera, sa vrlo teškim posledicama. Uslovi za njihovo izazivanje i širenje će biti utoliko povoljniji ukoliko će biti teže higijenske i zdravstvene prilike, pomanjkanje lekova, hrane, materijala i stručnog osoblja. Izazivanjem i širenjem raznih oboljenja kod životinja i poljoprivrednih kultura nastojaće se da se unište svi izvori snabdevanja na tim područjima i tako onemogućiti opstanak jedinica i izvođenje borbenih dejstava.

Jednom izazvana oboljenja i epidemije nemoguće je kontrolisati i stoga B b/s mogu izazvati povratno dejstvo na stranu koja ih primenjuje, posebno na okupiranoj teritoriji. Stoga ih je moguće primeniti samo u određenim uslovima. Na primer, ako bi se okupator takve teritorije za duže vreme »odrekao«, tj. napustio je (dobrovoljno ili silom) i ona za njega ne bi bila određeno vreme neophodna u operativnom smislu. Tu teritoriju morao bi blokirati i kontrolisati da se dejstvo B b/s ne bi prenosilo na teritoriju pod njegovom kontrolom. Jedinice koje bi na tu teritoriju preduzimale ofanzivna dejstva morale bi biti imunizirane, a isto tako i jedinice i stanovništvo u graničnim područjima. Takođe je sigurno da bi okupator primenio takve BAg koji daju najveće rezultate, a omogućavaju mu relativno dobru zaštitu i kontrolu. Bile bi neophodne i razne druge preventivne mere i kontrola ljudi, životinja i bilja. U toj situaciji i uz te mere mogućna je primena B b/s.

Biološka borbena sredstva mogućno je rasprostirati na razne načine, ali će se najverovatnije upotrebiti pomoću avijacije, a posebno putem raznih diverzija, pogotovo na izvore hrane i vode.

KARAKTERISTIKE I PROBLEMI PNHBO

Protivnuklearno, protivhemijsko i protivbiološko obezbeđenje (PNHBO) snaga u pozadini imaće svoje posebne karakteristike koje će biti uslovljene specifičnostima primene NHB b/s, karakteristikama dejstava snaga u pozadini, kao i materijalnim i drugim faktorima i uslovima.

Ako se pretpostavi da će obim i stepen primene pojedinih vrsta NBH b/s biti, pored drugih faktora, uslovljeni i obimom i intenzitetom borbenih dejstava, onda je verovatno da će i PNHBO zavisiti od karaktera i intenziteta primene NHB b/s. U periodu kada borbena dej-

stva ne bi još dobila puni zamah i kada se NHB b/s ne bi primenjivala u većem obimu (pogotovo nuklearna), tada bi se i zaštita zasnivala uglavnom na ličnim zaštitnim merama i dekontaminaciji jedinica. Kada bi borbena dejstva dobila puni zamah i stvorile se slobodne teritorije i krupne jedinice, što bi moglo izazvati i relativno masovnu primenu svih vrsta NHB b/s, onda bi se pored sredstava i mera pojedinačne lične zaštite i masovne dekontaminacije, javio i problem kolektivne zaštite i masovne dekontaminacije, kao i zaštite stanovništva, materijalnih dobara i teritorije.

Jedna od karakteristika PNHBO snaga u pozadini jeste u tome što će težište biti na taktičkim merama i postupcima, a ne na tehničkim merama i sredstvima. To će se postići samim načinom — taktikom dejstava koja će biti usmerena na to da se izbegne da jedinica postane cilj-objekat napada neprijatelja sa NHB b/s. Neprekidna aktivnost, velika pokretljivost, brzina manevra, stalna inicijativa i iznenađenje u pogledu izbora cilja, vremena i načina dejstva, kao i dejstvo noću i u uslovima slabe vidljivosti, otežaće uspešnu primenu NHB b/s. Isto tako veličina i karakteristike prostorijske borbenih dejstava omogućiće rastresitost, brzu i tajnu koncentraciju i dekoncentraciju, čime će biti postignut znatan stepen PNHBO. U oštrijoj formi će se pojaviti problem ovog obezbeđenja u slučajevima većih koncentracija tih snaga, odnosno kod izvođenja većih akcija i operacija. Pošto smatram da će u svim fazama ovakvih dejstava mogućnosti viših jedinica i komandi da u smislu PNHBO interveniše kod nižih jedinica biti minimalne, stoga bi težište u PNHBO trebalo da je stalno na pojedinim i najnižim jedinicama, koje zbog toga treba maksimalno osamostaliti.

U pogledu aktivnih mera PNHBO, s obzirom na pomanjkanje savremene tehnike (avijacije, artiljerije, raketa), jedinice u pozadini će biti u nepovoljnijem položaju. One će to nadoknaditi aktivnim dejstvima — prepadima, zasedama, akcijama protiv jedinica i sredstava za lansiranje NHB b/s, a dejstvom po komunikacijama otežavaće im manevar i snabdevanje.

Nadmoćnost u vazduhu pružiće neprijatelju znatne prednosti i mogućnosti u otkrivanju i praćenju ciljeva, kao i u izvršenju udara sa NHB b/s. Za izvršenje hemijskih udara mogu biti veoma efikasni helikopteri. Stoga će moguće i odgovarajuće aktivne i pasivne mere PVO imati veliki značaj.

Vešto korišćenje zemljišta biće jedan od značajnih elemenata PNHBO. Pokriveno i pošumljeno zemljište omogućiće maskiranje, a brdsko-planinsko uspešniju zaštitu (klisure, doline, jame i sl.); slaba komunikativnost omogućiće efikasno zaprećavanje i time će agresoru otežati pokret uopšte, a osobito sredstava za lansiranje NHB b/s. Već je naglašeno da i meteorološki uslovi na brdsko-planinskom zemljištu mogu otežavati primenu H i B b/s, što umanjuje probleme PNHBO.

Nedostatak sredstava zaštite, dozimetrija, detekcija i dekontaminacija, kao i nemogućnost redovnog znavljanja, održavanja i popune biće jedan od osnovnih problema PNHBO. Stoga će osnovna orijentacija biti na priručna i mesna sredstva, ratni plen, razne adaptacije, improvizacije i proizvodnju na oslobođenoj teritoriji. Formacijskim i uopšte u tehničkom smislu kvalitetnijim sredstvima popunjavaće se je-

dinice neposredno angažovane u borbi, odnosno one koje su više ugrožene u NHB smislu. Jedinice i organi ABHO stvarali bi se tamo gde bi to konkretna situacija iziskivala, uz korišćenje snaga i sredstava na terenu. Snalazljivost, inicijativa, korišćenje svih raspoloživih snaga, sredstava i mogućnosti na terenu biće glavna karakteristika PNHBO u tim uslovima. Otuda će potpuna podrška stanovništva i njegovo bezrezervno uključivanje u borbu, sa svim materijalnim sredstvima, biti veoma snažan elemenat uspešne PNHBO.

Zbog pomanjkanja sredstava veze i sredstava za izviđanje, radio-loška i hemijska kontrola teritorije biće veoma otežane, a treba imati na umu da će ta kontrola biti preduslov za izvođenje borbenih dejstava.

Uspešno PNHBO jedinica biće povezano sa obezbeđenjem stanovništva, materijalnih dobara, teritorije uopšte i obratno. To će predstavljati jednu celinu u kojoj neće biti razlike između PNHBO borbenih jedinica i vojno-civilnog sektora.

NHB izviđanje i obaveštavanje. Zadaci i objekti NHB izviđanja u borbenim dejstvima u pozadini biće u osnovi isti kao i kod dejstava na frontu. Ono će se razlikovati samo po sredstvima i načinu izvršenja, kao i po značaju koje će imati u određenim uslovima, pa će se istaći samo te specifičnosti.

Prikupljanje podataka o neprijateljskim NHB b/s, sredstvima lansiranja, rasporedu, jačini, manevru, opremljenosti sredstvima zaštite, kao i drugih podataka značajnih sa stanovišta PNHBO, biće znatno olakšano time što će se na tom zadatku angažovati sve jedinice, ustanove, stanovništvo, političke i druge organizacije, pa će čitava teritorija, svaki njen deo biti u svako doba pokriven. Zbog toga će ovo izviđanje neprijatelja u NHB smislu imati vanredno veliki značaj i za PNHBO snaga na frontu. Zbog verovatnog nedostatka sredstava veze biće otežana brza razmena prikupljenih podataka i obaveštavanje o NHB opasnosti, kako između jedinica i pozadine, tako i između njih i jedinica na frontu. Za taj zadatak će biti neophodno postaviti mrežu obaveštavanja za koju treba racionalno iskoristiti raspoloživa formacijska, mesna i teritorijalna sredstva veze i uspostaviti sistem signalne i kurirske veze na čitavoj teritoriji.

Radiološko-hemijsko-biološko izviđanje zemljišta, kontaminiranih rejlona i atmosfere biće otežani zbog nedostatka sredstava lične zaštite, dozimetrije i detekcije, sredstava veze i transportnih sredstava. Ono će se najčešće izvoditi peške i na konjima, a ređe motornim vozilima, pa će biti sporije, podaci će kasniti, angažovano ljudstvo biće više izloženo zračenju i kontaminaciji, što će, pored većeg naprezanja i zamaranja, iziskivati da se brže i češće smenjuju, a u vezi s tim, i veći broj izviđača. S obzirom na to, kao i na karakter zemljišta, najčešće se neće izviđati čitava kontaminirana prostorija, već pojedini pravci, rejoni i tačke značajni za borbena dejstva. Obaveštavanje i razmena dobijenih podataka biće takođe otežani. Nesumnjivo je da će zbog toga jedinice i ustanove, kao i pojedini delovi slobodne teritorije, morati da budu maksimalno osamostaljeni, a u snabdevanju sredstvima izviđanja orijentisaće se na mesna sredstva, ratni plen, razne adaptacije i improvizacije; sem toga, više nego u ostalim sredstvima, ukazaće se potreba da se tim sredstvima snabdevaju od jedinica sa fronta i iz tajnih skladišta.

Iz navedenih razloga (kadar, sredstva) takođe će biti otežana RHB kontrola borbene zone, oslobođene i poluoslobođene teritorije. Ona će se morati organizovati na teritorijalnoj osnovi i sastojće se od mreže osmatračkih stanica i osmatračnica, meteoroloških i hidrometeoroloških stanica, stanica za kontrolu atmosfere i drugih koje bi se zatekle na teritoriji ili bi bile organizovane od snaga i sredstava na terenu.

Aktivna dejstva protiv neprijateljskih NHB b/s. Dejstvo po NHB b/s i lansirnim sredstvima značajan je elemenat PNHBO, pošto se time neprijatelj sprečava da ih primeni. Snage u pozadini u ovome mogu imati značajnu ulogu, jer dobijaju zadatke koje izvršavaju i u svom i u interesu PNHBO snaga na frontu.

Objekti dejstva mogu biti: avijacija, aerodromi, radarski i drugi pomoćni sistemi, rakete sa svim opslužujućim uređajima, artiljerija, skladišta i transporti sa NHB b/s, municija, bombe i uređaji punjeni sa BOT, sredstva veze, jedinice za lansiranje, (u pokretu, na VP, odmoru) i sl.

Dejstvo protiv ovih ciljeva biće otežano time što će ti objekti biti dobro obezbeđeni, kako formacijskim jedinicama, borbenim poretkom, tako i specijalno određenim jedinicama. Pored toga, neprijatelj će verovatno preduzimati i druge mere, kao što su: pomeranje civilnog stanovništva iz određenih zona, raščišćavanje, zabrana kretanja, postavljanje minskih polja, alarmnih sistema, fortifikacijskih prepreka itd. Ovo ukazuje da će dejstvo protiv tih objekata biti veoma teško i složeno, što ne znači da će biti i nemoguće. Zavisno od situacije primenjivaće se razni načini dejstava — od iznenadnih napada većih jedinica i većeg obima, do prepada, akcija diverzantskih grupa i sl. Često može iznenadna mitraljeska, minobacačka i artiljerijska vatra iz veće udaljenosti da omete te jedinice u dejstvu, da nanese gubitke i ozbiljno oštetiti osetljive radarske i računarske uređaje. Lansirne jedinice na maršu ili pri promeni vatrenih položaja, kao i razni transporti, predstavljće takođe rentabilne ciljeve kojima se mogu postavljati zasede, a i organizovati napadi većeg obima jer neprijatelj neće biti u mogućnosti da efikasno obezbedi čitavu zonu marša u toj meri kao rejon vatrenih položaja. Isto tako ponekad će i skladišta sa NHB b/s biti veoma unosni ciljevi napada tih jedinica.

Aktivna dejstva protiv neprijateljskih NHB b/s mogu biti posredna i neposredna. Posredna dejstva sastojće se u dejstvima po komunikacijama (rušenja, napadi i sl.) i po rejonima verovatnih vatrenih položaja, čime će se otežavati manevar, snabdevanje i normalno dejstvo. Neposredno dejstvo će se ispoljiti direktnim napadima na NHB b/s i sredstva lansiranja. Rezultat tih dejstava biće neutralisanje ili uništenje NHB b/s i sredstava lansiranja. Neutralisanje će se postići dejstvom po komunikacijama i linijama snabdevanja, vatrenim položajima, sredstvima lansiranja i NHB b/s, dejstvima iz zasede, zaprečavanjem, rušenjem, iznenadnim i kratkotrajnim napadima većih jedinica, prepadima i otvaranjem artiljerijske i minobacačke vatre iz većih daljina; time bi se postiglo privremeno onesposobljavanje tih jedinica i sredstava. Uništenje bi bilo sračunato na potpuno i trajno

onesposobljavanje čitave jedinice za lansiranje, pojedinih sredstava lansiranja i samih NHB b/s, a postiglo bi se u povoljnim uslovima iznenadnim, snažnim, kratkotrajnim napadima, prepadima i dejstvom iz zaseda većih jedinica. Mislim da bi veoma dobre rezultate mogle postići manje, dobro opremljene i obučene diverzantske grupe i odredi, no s obzirom na složenost zadatka potrebno je na vreme formirati i obučiti specijalne diverzantske grupe.

Dejstva snaga u pozadini protiv NHB b/s biće usklađena, kad god to bude moguće, s dejstvima snaga sa fronta — pre svega avijacije, raketa, artiljerije, pa i jedinica svih rodova.

Zaštita i otklanjanje posledica od dejstva NHB b/s. Težište u zaštiti jedinica u pozadini biće na taktičkim merama i postupcima usmerenim na to da se onemogućí ili oteža primena NHB b/s, za što će postojati znatne mogućnosti. U mnogo nepovoljnijem položaju one će biti u pogledu tehničkih mera i sredstava zaštite, tj. kada će biti izložene dejstvu NHB b/s.

Za jedinice neposredno angažovane u borbi osnovni način zaštite od NHB b/s biće primena sredstava lične zaštite (pored drugih taktičkih mera i postupaka), a protiv H b/s to će biti isključivo sredstva zaštite. S obzirom na način dejstva, ukopavanje i primena mera kolektivne zaštite manje su mogućni i verovatni, no nisu isključeni — pogotovo kod rezervi, prilikom dugotrajnih dejstava i sl. Svakako, gde god i kad god će biti moguće koristiće se razni prirodni i veštački objekti (zgrade, pećine, propusti i sl.), uz prethodne adaptacije i priposobljavanje, za smeštaj i zaštitu ljudstva. Isto tako će se u tim uslovima pristupati ukopavanju i izradi skloništa poljskog tipa. Ipak će ovo biti dosta retko i fortifikacijski radovi će se svesti na podešavanje i uređenje prirodnih i veštačkih objekata. Zbog ovoga bi borbene jedinice u pozadini morale imati prioritet kad se radi o popuni sredstvima lične zaštite.

Komande, jedinice i ustanove na većoj »dubini« na poluoslobodenoj i slobodnoj teritoriji štitiće se, pre svega, tajnošću, maskiranjem, rastresitošću i, u vezi s tim, borbom protiv neprijateljskog izviđanja i agenture. One će široko koristiti raznovrsne mogućnosti za kolektivnu zaštitu. Gde god je moguće gradiće se skloništa poljskog tipa, a posebno će se iskorišćavati raznovrsne mogućnosti za podešavanje raznih zgrada (usamljenih, od čvrstog materijala, sa podrumima), propusta, tunela, jama, pećina, klisura, kanjona i sl. u kojima će se uređivati skloništa protiv NHB b/s. Takođe će biti nužno da se obezbedi takav režim kretanja i života u kome će veći deo žive sile biti u skloništim, zaštićen i maskiran i tako onemogućena iznenađenja. Ovim bi se kod jedinica ublažio nedostatak sredstava lične zaštite.

Problem PNHBO stanovništva na slobodnoj i poluoslobodenoj (kontrolisanoj) teritoriji biće sastavni deo obezbeđenja borbenih dejstava jedinice. Zaštita stanovništva obezbediće se napuštanjem naselja, disperzijom, stvaranjem manjih naselja u šumovitim i topografski pogodnim rejonima u kojima će se graditi skloništa (zemunice), adaptirati i podesiti razni prirodni i veštački objekti (pećine, zgrade, tuneli i sl.) za život i PNHBO. U pogledu lične zaštite primaran značaj imaće

priručna i mesna i improvizovana sredstva. Obuka celokupnog stanovništva o NHB b/s i zaštiti, kao i dobra organizacija i disciplina biće značajan element PNHBO.

Pošto će agresor u određenim uslovima verovatno pristupiti sistematskom uništavanju i pustošenju pojedinih teritorija (oslobođenih i poluoslobođenih) koje će služiti kao baza za borbena dejstva, to će se javiti i problem zaštite materijalnih dobara neophodnih za život i borbu. To se u prvom redu odnosi na izvore vode, ljudske i stočne hrane. Voda će se obezbeđivati adaptiranjem novih i uređenih postojećih vodnih izvora i njihovim osiguranjem od kontaminacije i diverzija u tehničkom (pokrivke, filtriranje i sl.) i fizičkom smislu (straže). Stoku će biti nužno sklanjati u obezbeđena i zaštićena mesta, zajedno sa stanovništvom, dekoncentrisati je i zaštititi. Velik će značaj imati mere preventive i kontrole stočnog fonda, usmerene na sprečavanje i suzbijanje stočnih bolesti, za što će biti potrebno stvoriti odgovarajuću stručnu službu. Artikle ljudske i stočne hrane treba dekoncentrisati, sklanjati u tajna skloništa i druge objekte koji će omogućiti zaštitu od NHB b/s. U odnosu na ljudsku i stočnu hranu na otvorenom prostoru (usevi i sl.) biće neophodno da se obezbedi stalna kontrola i preduzimanje svih mogućih i potrebnih preventivnih mera, radi čega će se organizovati odgovarajuća stručna služba.

U okviru mera za otklanjanje i ublažavanje posledica udara sa NHB b/s, preduzimaće se razni operativno-taktički postupci, raščišćavanje, zbrinjavanje ranjenih i povređenih, dekontaminacija, gašenje i lokalizacija požara, organizacija i popuna jedinica, kao i otklanjanje posledica psihološke prirode.

Operativno-taktički postupci koji će se preduzimati po izvršenom udaru, usmeriće se na to da se neprijatelj spreči da eksploatiše udar, da izvuče i smeni jedinice, da obiđe i savlada KonR. Za razliku od dejstava na frontu, kod sprečavanja neprijatelja da eksploatiše udare primenjivaće se elastičniji postupci — malo frontalnih dejstava (otpora), a više tipičnih partizanskih dejstava: bočnih udara, prepada i sl. KonR će se po pravilu obilaziti a izuzetno savlađivati, što će biti uslovljeno načinom dejstva jedinica u pozadini i teritorijom.

Raščišćavanja će biti neophodna i mogućna na slobodnoj i poluoslobođenoj teritoriji na pojedinim važnim prelazima, tesnacima, prevojima i sl. Za ovaj zadatak ne bi se angažovale operativne već teritorijalne jedinice, ustanove, organizacije i stanovništvo, za što bi trebalo obrazovati grupe i odrede, opremljene mesnim i priručnim sredstvima.

Zbrinjavanje povređenih i ranjenih u jedinicama i kod stanovništva predstavljaće poseban problem na kome će se angažovati teritorijalna sanitetska služba i sanitetska služba jedinica. (Ovo je toliko obiman i složen problem da zahteva posebnu obradu, pa se na njemu nećemo zadržavati.)

Dekontaminaciju u jedinicama izvodiće pre svega pojedinci, grupe boraca i sl. u okviru osnovnih jedinica pomoću ličnih i grupnih pribora za dekontaminaciju. Pored toga primenjivaće se sva raspoloživa priručna i mesna sredstva (kupati, prskalice, deterdženti, hlorni kreč, alkohol, vata, voda, sneg, krpe, lišće, trava itd.). Takođe će se

primenjivati sve one metode koje će u datom momentu biti celishodne (ispiranje, trešenje itd.). Jedinice ABHO s delovima za dekontaminaciju, pa bile to i manje (odeljenja, grupe i sl.) morale bi se nalaziti na licu mesta, kod nižih jedinica — izgleda da bi bilo najcelishodnije da budu kod bataljona. Intervencija jačih jedinica od strane viših komandi i jedinica biće, s obzirom na karakter dejstava, izuzetna; ona bi bila mogućna i neophodna u slučaju kontaminacije većih razmera i kada postoje uslovi za normalan i bezbedan rad (slobodna teritorija, neuznemiravanje od neprijatelja itd.).

Dekontaminacija jedinica, ustanova, organizacija i stanovništva na slobodnoj teritoriji moći će da se izvodi pod povoljnijim uslovima. Pored primarne dekontaminacije koju će izvršiti pojedinci, veći značaj dobiće intervencije operativnih i teritorijalnih jedinica ABHO, kao i drugih organizacija određenih za ovaj zadatak. Na čitavoj teritoriji biće potrebno formirati od mesnih sredstava (javna i privatna kupatila, cisterne, prskalice i sl.) stalne stanice za dekontaminaciju, sa obučanim stalnim posadama od civilnog stanovništva, sa dovoljnim količinama vode i materijala za dekontaminaciju (sapun, deterdženti, hlorni kreč). Te stanice trebalo bi obrazovati u rejonima verovatne primene NHB b/s, na prikrivenim i bezbednim mestima i njih bi koristile sve jedinice i stanovništvo na toj teritoriji.

Potpuna dekontaminacija odećne opreme moći će da se organizuje pre svega na slobodnoj teritoriji, u teritorijalnim stanicama za dekontaminaciju koje bi bile obrazovane na isti način kao i stanice za dekontaminaciju žive sile — od javnih i privatnih perionica i sl. U jedinicama će najčešće biti moguće da se sprovede samo primarna delimična dekontaminacija (trešenjem, ispiranjem), ali u određenim uslovima jedinice mogu, koristeći mesna sredstva, da izvrše i potpunu dekontaminaciju. Intendantska služba imaće težak zadatak: da obezbedi (od stanovništva, proizvodnjom, zaplenom i doturom s fronta) potrebne rezerve odećne opreme radi zamene i presvlačenja. Često će se kontaminirana oprema ostavljati da odleži i da se dekontaminira prirodnim putem.

U dekontaminaciji hrane nema ničeg specifičnog: težište mora biti na njenoj zaštiti. Relativno pomanjkanje hrane iziskivaće veće angažovanje i napore na njenoj dekontaminaciji.

Zemljište će se dekontaminirati izuzetno i to pojedini značajni rejoni (pojedini prilazi, značajne komunikacije koje nije moguće običi, tesnaci i sl.). Na tom zadatku prvenstveno će se angažovati teritorijalne jedinice ABHO, grupe i odredi formirani od stanovništva, sa raznim mesnim sredstvima.

Popuna i snabdevanje materijalno-tehničkim sredstvima ABHO. Istaknuto je da će jedinice u pozadini biti u nepovoljnijem položaju u pogledu popunjenosti sredstvima ABHO, što će veoma nepovoljno delovati na PNHBO. To će biti uslovljeno verovatno slabijom popunom u samom početku borbenih dejstava, teškoćama u popuni i snabdevanju, čuvanju i održavanju. Sve će to upućivati na korišćenje svih mogućnih izvora snabdevanja, od kojih će mesna i priručna sredstva biti veoma značajna, zatim na racionalno čuvanje i održavanje, na raznovrsne improvizacije i proizvodnju tih sredstava.

Bilo bi nužno da se neophodne količine tih sredstava obezbede u tajnim teritorijalnim skladištima. Te rezerve bi trebalo tokom rata stalno dopunjavati iz raznih izvora i one bi služile za popunu onih jedinica koje bi bile najviše ugrožene i koje bi izvršavale najteže zadatke. Pri tome treba imati u vidu da je veći deo tih sredstava dosta osetljiv na čuvanje, traži određene povoljne uslove, što upućuje na to da će mogućnosti i rok čuvanja biti ograničeni.

U toku rata, snabdevanje i popunu će obezbeđivati i snage sa fronta i saveznici, vazдушnim i kopnenim putem. Verovatno ono neće moći da zadovolji sve potrebe, biće neredovno i u zavisnosti od opšte situacije. Tim putem bi se uglavnom obezbeđivali najugroženiji delovi, rezerva u skladištima, a posebno bi bilo značajno za snabdevanje sredstvima koja će se teško naći na terenu, a ne mogu se zameniti priručnim i mesnim sredstvima i improvizacijom (npr. detektori, dozimetri i sl.).

Ostavljene ili odsečene jedinice svih rodova, a posebno ABHO, ako su popunjene tim sredstvima, veoma bi olakšale organizaciju PNHBO, s obzirom na sredstva kojima će raspolagati.

Sredstva ABHO zaplenjena od neprijatelja biće takođe značajan izvor snabdevanja. Oduzimanje i prikupljanje tih sredstava od poginulih, ranjenih i zarobljenih neprijateljskih vojnika biće stalna obaveza svih jedinica, a mogu se planirati i napadi na snabdevačke kolone i skladišta neprijatelja radi zaplene tih sredstava.

Posebno su značajna mesna i priručna sredstva, koja će za snage u pozadini biti najvažniji izvor popune i snabdevanja. Za to su mogućnosti brojne, a evo nekih primera. Najteže će svakako biti sa sredstvima za dozimetriju i detekciju (lični dozimetri i detektori svih vrsta, izvori za napajanje baterije, razni reaktivi i sl.), koja će se moći naći u pojedinim preduzećima, institutima, laboratorijama i sl. na oslobođenoj i okupiranoj teritoriji, odakle bi se dobavljala preko teritorijalnih komandi i organizacija. Za zaštitu koristiće se, npr.: gumeni i polivinilski ogrtači, rukavice, čizme, impregnirano platno, rudarske i industrijske maske i sl., a za dekontaminaciju: razna kupatila, laboratorije, prskalice, motorne pumpe, cisterne, hemijske čistione odeće, zatim hlorni kreč, sapun, deterdženti, alkohol itd. Svakako da su za zaštitu i dekontaminaciju mogućnosti zaista brojne, pa bi ih trebalo u potpunosti sagledati i preduzeti odgovarajuće mere. Sva ta sredstva trebalo bi evidentirati, prikupiti, po potrebi adaptirati, popuniti jedinice i stvoriti potrebne rezerve.

Na slobodnoj teritoriji i gde će postojati uslovi biće nužno da se organizuje proizvodnja pojedinih sredstava, pre svega sredstava lične zaštite, kao što su: ogrtači, rukavice, zaštitne čarape, maske sanitetskog tipa od vate, gaze i sl., lični pribori za dekontaminaciju i dr. Takođe će biti neophodna i adaptacija pojedinih mesnih sredstava i remont opreme.

Organi i jedinice ABHO. Razvojem borbenih sredstava i masovnijom primenom NHB b/s javiće se veća potreba i za jedinicama i organima ABHO, kojih u početku verovatno neće biti mnogo.

Za njihovo formiranje i postojanje ne bi trebalo da bude nikakvog šablona-šeme. Oni će se formirati tamo i u onom sastavu i jačini kako

će uslovljavati potrebe i mogućnosti. Osnovno će biti da se obezbedi u ABH pogledu maksimalna samostalnost nižih jedinica, pa bi, po mom mišljenju, trebalo obrazovati grupe, odeljenja, vodove ABHO već kod bataljona. Kod viših komandi i jedinica delovi ABHO bili bi namenjeni, pre svega, za opsluživanje tih komandi, a ne za intervenciju kod nižih jedinica. Kada bi došlo do stvaranja krupnijih jedinica i slobodne teritorije onda bi se u tim jedinicama mogle obrazovati relativno brze, pokretne čete ABHO namenjene da u slučaju masovnih kontaminacija intervenišu kod pojedinih jedinica i delova teritorije. Svi ti raznovrsni sastavi (grupe, vodovi, čete) nužno bi trebalo da imaju delove za izviđanje i dekontaminaciju. Takođe bi bilo nužno da na svim tim stepenima postoje i odgovarajući organi ABHO.

Radiološka kontrola teritorije (slobodne-kontrolisane) organizovala bi se na teritorijalnoj osnovi formiranjem osmatračnica, osmatračkih stanica, sabirnih i analitičkih centara. One bi predstavljale sistem kojim bi bila pokrivena čitava teritorija. Isto tako bi se obrazovale na teritorijalnom principu stanice za dekontaminaciju odečne opreme (kao što je već objašnjeno).

Ove jedinice i organi popunjavali bi se materijalno-tehničkim sredstvima na već izneti način. Popuna ljudstvom izvršila bi se od ostavljenih i odsečenih jedinica ABHO operativne vojske, ljudstva ABH specijalnosti u drugim jedinicama, vojnim obveznicima tih specijalnosti i mobilizacijom odgovarajućih stručnjaka na terenu.

Ovo je osvrst samo na neka pitanja iz problematike dejstva NHB borbenih sredstava na jedinice u pozadini i njihovo obezbeđenje, ali s obzirom na obimnost i kompleksnost teme, ovim svakako nisu obrađeni ni zahvaćeni svi raznovrsni problemi sa ovog područja. No i iznošenje samo nekih pitanja ukazuje na potrebu da se ova problematika što kompleksnije sagleda i izuči.

Pukovnik
Ivan FRANKO